

Eduskunnan Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

ASiantuntijalausunto HE 15/2017 vp

4.4.2017

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. esittää lausuntonaan hallituksen esityksestä seuraavaa:

Yleistä

Esityksellä muutetaan Suomen hallintomallia merkittävästi ja luodaan aiempaa enemmän maakuntien päätöksentekoon perustuva malli.

MTK:n näkemyksen mukaan esitys on kokonaisuutena perusteltu. Paljon jää kuitenkin vielä tulevan erityislainsäädännön sekä lainsäädännön maakuntakohtaisen soveltamisen varaan.

Yksityiskohdat

Ympäristöterveydenhuolto

Esityksessä todetaan, että maakunnille siirtyvät ympäristöterveydenhuollon tehtävät yksilöitisiin tarkemmin erityislaeissa, mutta lähtökohtana olisi, että maakunnat huolehtisivat niistä tehtävistä, jotka tällä hetkellä hoidetaan aluehallintovirastoissa, ELY-keskuksissa tai kunnissa. Eläintautien torjunnan johtamiseen, eläinlääkäripalvelujen valvontaan, sivutuotevalvontaan sekä koe-eläintoimintaan liittyvät aluehallintoviraston tehtävät siirtyisivät kuitenkin Elintarviketurvallisuusvirastolle

MTK pitää hyvänä, että ympäristöterveydenhuolto, ml. eläinlääkäripalvelut siirtyvät maakuntiin. Ympäristöterveydenhuolto kytkeytyy useisiin maakunnallisiin tehtäväkokonaisuuksiin ja sen asemointi maakunnassa riippuu pitkälti maakunnan sisällä tehdyistä päätöksistä. Maakunnissa on syytä tarkasti varmistaa, että vaikka ympäristöterveydenhuoltoa hoidettaisiin oman jaoston tai yksikön kautta tai soten yhteydessä, on kytkös elinkeinojen kehittämiseen oltava selkeä. Alueen elinkeinorakenne tulee ottaa huomioon, kun päätetään elinkeinolle oleellisten palveluiden tulevaisuudesta.

MTK:n näkökulmasta ympäristöterveydenhuollon tulee rakentua kokonaisuutena. Vastuujako tulee olla selkeä maakuntaorganisaatiossa. Tulevassa erityislainsäädännössä eläinlääkintäpalveluiden osalta on kiinnitettävä erityistä huomiota eläinlääkäripäivystyksen toimimiseen. Kiireellistä eläinlääkäriapua tulee olla tarjolla kotieläimille ympäri vuorokauden, sen on oltava kohtuuhintaista ja kohtuullisen etäisyyden päässä. Eläinsuojeluvalvonnan ja eläintautivalvonnan linkittyminen oleellisesti virkaeläinlääkärijärjestelmään, on MTK:n näkökulmasta oleellista myös tulevaisuudessa.

Myös valvontasuunnitelmien toteuttaminen ja raportointi toiminee tarkoituksenmukaisemmin maakunnassa kuin kunnassa.

MTK korostaa, että eläinlääkäreiden matkakuluja on voitava jatkossakin korvata, esimerkiksi kuntien toimesta, tasapuolisten eläinlääkäripalvelujen turvaamiseksi koko maassa kohtuullisin kustannuksin palvelujen käyttäjille.

MTK Tukee myös tulkintaa, jonka mukaan eläinlääkäripalveluja ei koske yhtiöttämisvelvoite. Tämän tulkinnan muuttaminen vaarantaisi eläinlääkäripalvelujen saatavuuden suuressa osassa Suomea.

Lomitus

Maakuntalain 6§:ssä todetaan maakunnan tehtäviin kuuluvaksi: maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen järjestäminen sekä poronhoitajien sijaisavun kustannusten korvaaminen

MTK korostaa, että lomituspalvelut ovat keskeinen osa maatalousyrittäjien sosiaaliturvaa sekä tärkeä osa suomalaista ruokaketjua myös huoltovarmuuden kannalta. Maatilojen lomituspalvelut tulee säilyttää henkilökohtaisina ja subjektiivisina oikeuksina myös vuosiloman osalta. Jokaisella maatilan yrittäjällä tulee olla mahdollisuus päättää oman vuosilomansa pitämisestä ja ajankohdasta, ja päästä irrottautumaan sitovasta ja vastuullisesta kotieläinten hoitotyöstä. Maatila on työpaikan lisäksi myös koti.

Merkittävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi on hyvä, että lomituksen järjestämisvastuu tulee maakunnan lakisääteiseksi tehtäväksi. Tehtävän luonteen vuoksi lomituksen tulee olla ja on perusteltua jättää yhtiöttämisvelvoitteen ulkopuolelle

Työhyvinvointipalveluna lomituspalveluilla on tärkeä rooli maatilalla työskentelevien yrittäjien hyvinvoinnin turvaamisessa, mutta tärkeä rooli myös eläinten hyvinvoinnin kannalta. Palvelut turvaavat mm. äkillisissä tapaturma/sairaustilanteissa tilan toiminnan ja eläinten hoidon. Lomituspalvelujen tärkeyden vuoksi MTK pitää hyvän, että lomituspalveluiden rahoitus on jo maakuntien rahoituslain luonnoksessa ohjattu maakuntiin tarvetta vastaavasti, toinen vaihtoehto olisi ollut erillismomentti. Maakuntien tehtävänä tulee olemaan riittävän yleiskatteellisen rahoituksen kohdentaminen lomituspalveluihin.

Maatilan yrittäjien vuosiloman toteutuminen ja onnistuminen edellyttää lomitusjärjestelmän toimivuutta myös automaation ja kotieläinten hoidon vaatiman valvonnan ja varallaolon osalta. Lisäksi on välttämätöntä kotieläinten hoidon varmistamiseksi ja maatilojen toiminnan turvaamiseksi, että äkillisiin sairaus- ja tapaturmatilanteisiin varaudutaan lomitusjärjestelmän riittävällä tavoitettavuudella.

Maaseutuhallinto

Esityksessä maakunnan tehtäväalaan kuuluisivat maatalous ja maaseudun kehittäminen siten kuin niistä lailla säädettäisiin. Tähän tehtäväalaan sisältyvät seuraavat tehtäväkokonaisuudet: viljelijätuet, hanke- ja yritystuet, maatalouden rakennetuet, maaseudun kehittämisohjelmien hallinnointi, kolttolain mukaiset tehtävät, poro- ja luontaiselinkeinot sekä maatalouden luopumistuki. ELY-keskuksille, aluehallintovirastoille ja kunnille säädetyt näihin tehtäväkokonaisuuksiin kuuluvat tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi maakunnille.

MTK kannattaa esitystä, jonka mukaan maaseutuhallintokokonaisuus kootaan maakuntiin. Maakunnille luontevasti kuuluu viljelijätukikokonaisuudesta hakemusten vastaanotto ja käsittely, tuen myöntäminen ja maksaminen sekä valvontatehtävät. Myös maaseudun kehittämiseen liittyvät tehtävät voidaan pitkälti kohdentaa maakunnille.

Maatalous on voimakkaasti säännelty toimiala ja sen vuoksi ammattitaitoinen ja hyvin toimiva maaseutuhallinto on elinkeinonharjoittajille hyvin tärkeä. Maa- ja metsätalouden ollessa useimpien maakuntien merkittävimmät toimialat, on hyvä, että niillä on merkittävä rooli maakuntien tehtävissä. Linjaus, jonka mukaan maaseutuhallinto hoidetaan siten, että alkutuotantoyrittäjät saavat tarvitsemansa hallinnon palvelut riittävän läheltä, on hyvä. On edelleen huolehdittava, että alueellisesti kattava toimipisteverkosto rakennetaan nykyisten YT-alueitten pohjalta, kuitenkin siten, että maaseutuhallinnon toimipisteverkoston aluerajaukset noudattavat tulevien maakuntien rajoja. Maatalouden harjoittajien toiminnan turvaamiseksi maaseutuhallinnon toimipisteverkostoa ei voida nykyisestä karsia.

Maaseutuhallintoon liittyy keskeisesti maksajavirastosopimukset. Maksajaviraston toiminnan osalta Maaseutuvirasto on EU:n toimesta akkreditoitu toimijataho, joka tekee nuo maksajavirastosopimukset nyt Elyn ja YTA-alueiden kanssa. Alueet ovat siis maksajavirastoa. Selkeyden vuoksi kannattaa harkita maksajavirastokirjauksen lisäämistä maakuntalakiesityksen 6§:än. Tulevassa hallintomallissa tietojärjestelmät, ohjeistus ja laskennat on hyvä tehdä keskitetysti. Se mahdollistaa sen, että käytännöt ja tukilaskenta ovat lähtökohtaisesti samankaltaisia. Muutoksessa on kuitenkin varmistettava, että maaseutuvirastossa on riittävä viljelijälähtöinen osaaminen sekä asiakaslähtöinen toimintamalli.

Muuta

Suuri kysymys on, onnistutaanko uudistuksessa aidosti luomaan maakuntiin toimivat tehtäväkokonaisuudet. Maaseutua ja maaseutuyrittäjyyttä sivuavat lukuisat säädettävät tehtäväkokonaisuudet.

MTK haluaa nostaa erille esimerkkinä luonnonsuojelutehtävien jakamisen maakunnan ja valtakunnallisen viraston kesken. Esitetty malli johtaisi tehottomaan malliin ja erkaannuttaisi yhden osan päätöksenteosta pois maakuntakokonaisuudesta. Esitetty jaettu malli johtaa julkisten organisaatioiden väliseen turhaan asioiden ristikkäiseen valmisteluun ja vaikeuttaa maakuntien mahdollisuuksia rakentaa toimivia maakuntien organisaatioita.

MTK:n näkemyksen mukaan maakuntalain 2 lukuun 6§:n maakunnan tehtävälöihin tulee lisätä luonnonsuojelu kokonaisuutena. Ylin valvonta säilyisi edelleen ympäristöministeriöllä.

MTK huomauttaa myös, että mikäli tulevaan lupa- ja valvontavirastoon siirretään tehtäviä. Siirtyvät ne samalla pois alueellisilta toimijoilta keskusvirastoon. Tämä ei ole itsehallinnon tavoitteiden mukaista. Virastoa rakennettaessa on iso riski rakentaa muusta yhteiskunnasta täysin irrallaan oleva toimija, joka ei pysty katsomaan kokonaisuuksia.

Marko Mäki-Hakola
Elinkeinojohtaja